

Проф. Богдан Филов

АРХЕОЛОГИЯ
СТАРОГРЪЦКОТО ИЗКУСТВО

София, 2022

© Издателство „Изток-Запад“, 2022

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Богдан Фиров, автор, 2022

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2022

ISBN 978-619-01-1152-8

Проф. БОГДАН ФИЛОВ

АРХЕОЛОГИЯ

старогръцкото изкуство

Съдържание

А.

АРХЕОЛОГИЯТА КАТО НАУКА

Увод	11
I. Обект и методи на археологията	13
1. Значението на думата „археология“	13
2. Видове археология	18
3. Отношението на археологията към другите науки	19
а) Археология и класическа филология	19
б) Археология и история.....	19
в) Археология и история на изкуството	20
4. Археологически методи	20
а) Описание и възстановяване на паметниците	20
б) Датиране на археологическите паметници.....	22
в) Обяснение на паметниците	24
II. Исторически преглед на археологическите проучвания и открития	32
а) Откриване на ориенталското изкуство. Египет.....	55
б) Откриване на големи общогръцки светилища	57
в) Изучаване на Малоазиатското крайбрежие.....	60
г) Откриване на критско-микенска култура.....	63
д) Изследване на земите по периферията на античния мир	66
е) Археологически проучвания в Мизия, Тракия и Македония	67
III. Разрушаване и откриване на археологическите паметници .	69
1. Разрушаване на археологическите паметници	69
2. Откриване на археологически паметници	72
3. Метод на археологическите разкопки	75

IV. Източници за археологията (за историята на старото изкуство)	78
V. Материал и техника на археологическите паметници	83
1. Материал	83
2. Съдържание, форма и стил на паметниците	83

Б.

ИСТОРИЯ НА ГРЪЦКОТО ИЗКУСТВО

1. Значение, граници и периоди на старогръцкото изкуство	89
1. Значение на старогръцкото изкуство.....	89
2. Граници на старогръцкото изкуство	89
3. Периоди в старогръцкото изкуство.....	90
2. Преелинска епоха	91
1. Егейско, минойско, или критско, изкуство	91
2. Микенско изкуство.....	92
3. Елинска епоха	94
Геометрически стил. Диплонски вази	94
Гръцкият храм.....	96
1. Архаичен период	108
А) Период на ранния архаизъм от VIII до VI в.	108
1) Постройки в дорийски стил	112
2) Постройки в йонийски стил.....	113
3) Живопис.....	114
4) Керамика	115
5) Релефна пластика	117
Б) Период на напредналия архаизъм, или епохата на Пизистратите (580–510 г.пр.Хр.)	121
1) Архитектура	122
2) Йонийска пластика	123
3) Живопис.....	125
4) Атическа школа	125

В) Период на късния архаизъм (510–460 г.пр.Хр.)	129
а) Дорийска школа.....	129
Архитектурни паметници	129
Скулптура.....	131
Анонимни произведения	135
б) Йонийска школа.....	136
Изкуството във Велика Гърция.....	139
в) Атическа школа	141
Живопис	150
2. Класически период (460–323 г.пр.Хр.)	157
А) Времето на Перикъл	157
Скулптура.....	159
Фидий	162
Живопис	187
Б) Времето на Пелопонеските войни (431–403 г.пр.Хр.)	188
В) IV в.пр.Хр.	199
Архитектура	200
Скулптура.....	203
Живопис	214
Керамика	215
4.Елинистическо изкуство	216
1. История на ранния елинизъм	217
Архитектурни паметници	218
Скулптура.....	221
Статуята на Агиас от Фарсалос.....	224
Статуи със стилови особености на Лизип.....	224
Портрети на Александър Велики във всички възрасти.....	226
Други портрети.....	227
Школа на Лизип.....	228
Анонимни произведения, по стил близки до Лизип	230
Атическа школа в елинистическата епоха	230
Надгробна пластика	232
Живопис	233
Атическа живопис.....	235
Вазова живопис	236

2. Епоха на късния елинизъм (281 г.пр.Хр.–31 г.)	236
Архитектура	237
Къщата през елинистическата епоха	239
Театри.....	242
Скулптура.....	242
Разликата между фриза от Пергам и класическия фриз.....	246
Александрийска школа	249
Делос.....	250
Живопис.....	251
Мозайки.....	254
Създаване и разпространяване на картинни галерии през елинистическата епоха.....	254
Художествена индустрия	255
Торевтика	255
5. Антично изкуство в България.....	257
 Обяснение на по-важните технически термини, използвани в археологията	 275

А.

АРХЕОЛОГИЯТА
КАТО НАУКА

УВОД

Археологията, въпреки че води началото си твърде отдавна, всъщност като дисциплина сама по себе си със своите отделни задачи принадлежи към новите науки, към тези от XIX в. Наистина още от най-старо време съществува интерес към старините въобще и този интерес е един от главните стимули, който лежи в основата на всяка наука. Но ние, ако не можем да наречем археология работите на старите учени и ако я смятаме за нова наука, това става по следните причини:

1) Ние разбираме под думата „археология“ твърде различно от това, което са разбирали под нея учените от старо време и Средните векове. Причината за това се крие в материалите за изучаване и разликата на методите, с които ставало изучаването на тези материали.

2) Тук са оказали влияние самите наклонности и вкусове на учените, които са разработвали тази област; повлиял е и самият характер на науката археология, която няма работа с един отделен обект, както е с естествената история, химията и др. Тук имаме нещо по-относително за различните времена и затова казваме, че археологията в онзи смисъл, в който я разбираме, се появява едва в XIX в. Големите археологически открития на този век дадоха не само голям материал за нея, но разшириха твърде много и самите познания за живота и културата на старите народи, чрез което можаха да се изработят методът, целите и обектът на археологията като наука. За по-голяма нагледност ще групираме материала на увода в пет отдела:

I. Обект на археологията. Тук се виждат същевременно и нейните методи за действие и отношението ѝ към другите сходни на нея науки, за да се определят границите, в които се простира.

II. История на археологията – като се запознаем с най-важните открития.

III. Разрушаване и откриване на археологическите паметници и някои практически въпроси; например как се разкопават и как се запазват откритите материали.

IV. Източници за археологията; писмени и материални паметници.

V. Материал и техника на археологическите паметници.

Литература. Преди всичко трябва да се изтъкне, че едно съчинение, което да обхваща всичко, що се отнася до археологията, и което да служи като ръководство, нямаме, защото стават постоянни открития.

Сравнително по-добри ръководства са:

Отфрид Мюлер (Müller) – „Ръководство по археологията на изкуството“, отлична книга, но недовършена.

Карл Старк (K. Stark) – „Систематика и история на археологията на изкуството“ (K. Stark, *Systematik und Geschichte der Archäologie der Kunst*, Leipzig, 1878) и „Археология на изкуството“, 1895. Тези две съчинения и до днес не са си загубили значението.

Най-новото ръководство е на италианеца Биаджо Пейс (Biagio Pace) – „Увод в археологията“, 1934. В него същественото са материалът и техниката. Методите са дадени кратко.

Хайнрих замисли ръководство в 5 тома, но успя да издаде само 1 том; фактът, че днес не може да се издаде само от един човек общо ръководство, показва, че полето на науката се е разширило много и че изобщо едно лице не може да владее цялата материя, която влиза в археологията. Ето защо едно общо ръководство липсва. Отделни части от археологията обаче са изработени много добре от специалисти.

Такова ръководство ни дава швейцарецът Валдемар Деона (W. Deona – *L'archéologie: sa valeur, ses méthodes*, Paris, 1911), в три тома. Това е цяла философия на археологията; дава ценни материали и е написана на хубав език. От него е и съчинението: *L'Archéologie – son domaine, son but*, Paris, „Flammarion“, 1922.

Линдерс Петри – „Методи и цел на археологията“, Лондон, 1914 – отнася се повече за практическата археология, ето защо не е много добра за нас. По-добра е книгата на немския професор Фридрих Кьоп (Köpp) „Археология“, I изд., 1919 г., в 3 тома, посветена е на методите.

Върху отделните части на археологията са работили много археолози.

Трудът на Колинъон (Collignon, *L'archeologie Grecque*, Париж, 1917 г.) е специално за студенти.

Като допълнение на *L'archeologie Grecque* се явява съчинението на Жул Марта (J. Martha) под същото заглавие.

Най-хубаво обаче е съчинението на А. Шпрингер (A. Springer, *Die Kunst des Altertums*, Leipzig, 1915. (Изкуството на Античността), в 1 том; то е от общ характер.

Белеев: „Въпроси за обекта, методите и границите на археологията“.

Жебелев, 1923 г., „Въведение в археологията“, в две части: I. „История на археологията“, II ч. „Принципни бележки относно теорията и практиката на археологията“, Ленинград, 1923 г. В това съчинение авторът застъпва археологията в Русия.